

1. Механізми для привлечення інвестицій [Електронний ресурс] / Ю. Губанков, В. Зайков, О. Климпуш, Д. Литвак, М. Михайленко, А. Петров, А. Смирнов, А. Цокол // журнал «Порти України» - 2014. - №2. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/3569>.
2. Как «заработать» на море? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://moryakukrainy.livejournal.com/137201.html>.
3. Не «просквозить» бы транзит! [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://moryakukrainy.livejournal.com/750629.html>.
4. В ожидании системных перемен [Електронний ресурс] / Попов В.В. // журнал «Порти України» - 2012. - №4. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/2790>.
5. Как рассчитывать портовые сборы [Електронний ресурс] / Попов В.В. // журнал «Порти України» - 2012. - №4. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/2790>.
6. Зарубежная практика портового ценообразования [Електронний ресурс] / Попов В.В. // журнал «Порти України» - 2013. - №1. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/3155>.
7. Сборы и платы в портах Украины [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sifservice.com/ru/informatsiya/zakonodatelstvo/item/173-sbory-platey-port-ukraina/173-sbory-platey-port-ukraina?start=1>.
8. Распределение средств от портовых сборов [Електронний ресурс] / А. Кифак // журнал «Порти України» - 2014. - №3. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/3626>.
9. Бюджетный кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 50-51. - ст.572.
10. Для модернизации воднотранспортной отрасли [Електронний ресурс] / А. Кифак // журнал «Порти України» - 2014. - № 3. - Режим доступу до журн.: <http://portsukraine.com/node/3621>.

Стаття надійшла: 21.10.2014 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горюв Д.А.

УДК 339.543.624

JEL F 150

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ США ТА ЄС

Петухова В.О., аспірант

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна

Анотація. Економіки країн світу за останній час все більше інтегруються. Виникають різні інтеграційні угруповання, де все більше уваги приділяють торгівлі, інвестиціям, міжнародній безпеці. Серед таких інтеграційних угруповань не можна обійти увагою таке майбутнє інтеграційне утворення, як зона вільної торгівлі США та ЄС. За останні роки велись переговори щодо створення зони вільної торгівлі між такими гігантами світової економіки і основні питання щодо її функціонування залишаються невирішеними. Отже, предметом дослідження є можливе створення та функціонування зони вільної торгівлі між США та ЄС. Мета роботи – виявити чи зможе така зона вільної торгівлі бути утворена, і якщо це можливо, то як вона зможе функціонувати у майбутньому. Методи проведення роботи – спостереження, теоретичний аналіз, індуктивні та дедуктивні методи. Спостереження – сприйняття якогось явища, в процесі якого дослідник отримує конкретний фактичний матеріал. Теоретичний аналіз – виділення і розгляд окремих сторін, ознак, особливостей, властивостей явищ. Індуктивний метод передбачає рух думки від приватних суджень до загального висновку, дедуктивний - від загального судження до приватного висновку. Результатами роботи є висновки, які базуються на приведених теоретичних та математичних фактах. Основними висновками у роботі є те, зона вільної торгівлі між США та ЄС може існувати і таке існування може бути досить успішним, але якщо для цього будуть переглянуті умови торгівлі. Але, остаточний результат залежить від переговорних процесів на міжнародному рівні.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, інтеграція, взаємна торгівля, США, ЄС, ТАФТА.

Постановка проблеми. Зона вільної торгівлі між США та ЄС може стати потужним економічним інтеграційним об'єднанням у світі. Тому, аналізування та вивчення трансатлантичної торговельної зони є важливим для сучасної світової економіки, адже таке інтеграційне об'єднання може стати дуже конкурентоспроможним та міцним та закріпити лідуючі позиції у міжнародній торгівлі.

Аналіз останніх публікацій. Існує багато публікацій стосовно цього питання. Багато російських вчених та аналітиків вивчали зону вільної торгівлі між ЄС та США, але

найбільшу увагу цьому питанню приділяли зарубіжні експерти. Отже, економісти, що вивчали ефекти зони вільної торгівлі ЄС та США: Добров Д., Глін Муді та ін. Великий внесок у розгляд цього питання з аналітичної точки зору зробили німецькі економісти – Габриель Фелбермейр, Маріо Ларх, Лісандра Флах, Ельдар Йалсин, Себастьян Бенц та багато інших.

Невирішені складові загальної проблеми. Наразі переговори щодо створення зони вільної торгівлі ЄС та США призупинені. І всі питання щодо функціонування майбутньої зони ще не є вирішеними. Тому, спеціалісти дають різні прогнози, висловлюють різні думки щодо можливих наслідків від даної зони. Майбутня зона вільної торгівлі США-ЄС займає значне місце у дискусіях між спеціалістами різних напрямків тому, що країни ЄС та США – країни з розвиненими економіками і також, вони займають велику частину суші двох частин світу. Однак, проти угоди висловлюються деякі партії, організації та європейці. Тому, дуже складно сказати наразі чи буде така зона вільної торгівлі з таким потужним потенціалом існувати взагалі.

Формування цілей статті. Цілі даної статті полягають у тому, щоб розібратися у можливих економічних наслідках від створення зони вільної торгівлі між такими потужними країнами світу, як США та ЄС через розгляд особливостей функціонування економік цих країн та зробити відповіді наслідки.

Виклад основного матеріалу. У світі існує багато зон вільної торгівлі. Вони є різними за кількістю учасників, площею територій, економічним призначенням та перспективами розвитку. Однак, на думку багатьох економістів цікавим було б розглянути можливу майбутню зону вільної торгівлі між країнами ЄС та США. Адже ЄС – найбільш розвинене інтеграційне об'єднання у світі, а США – одна з найрозвиненіших країн світу і ЄС та США охоплюють велику частину земної кулі. Отже, цей процес є дуже важливим для всього світу тому, що при створенні зони вільної торгівлі такого масштабу будуть мати наслідки не тільки для ЄС та США а й інші країни. Така зона вільної торгівлі може стати серйозним конкурентом та перепорою для інших зон вільної торгівлі та для економік світу.

Ідея створення трансатлантичної зони вільної торгівлі зародилася досить давно, ще в 90-ті роки минулого століття[1].

Як відомо, зона вільної торгівлі є першим етапом інтеграції. Тому, необхідно підкреслити, що інтеграційні процеси такого роду є дуже масштабними і можуть стати дуже потужними у майбутньому.

Спочатку цей проект називався TAFTA (ТАФТА) – Transatlantic Free Trade Area і мав як прототип угоду NAFTA (НАФТА) – створений ще 1994 року північноамериканський торговий блок за участю США, Канади та Мексики. До кінця 1990-их років, цю ініціативу підтримав Леон Бріттан, колишній єврокомісар з Європейської Торгівлі, який висунув плани для «Нью- Трансатлантичної Угода». Тим не менш, в той час ідея не набирає обертів. Наступник Бріттан, як комісара з торгівлі, Пітер Мендельсон, відродив ідею в 2007 році, і підписав «Основу для просування трансатлантичної економічної інтеграції». Зараз такий можливий проект, як зона вільної торгівлі між США та ЄС ще називають трансатлантичне партнерство в галузі торгівлі та інвестицій інакше називають (ТППІ)[1].

У 1998 році національним державам Європи вдалося частково блокувати американські вимоги щодо лібералізації взаємної торгівлі, проте вже в 2008 році Європарламент виступив за поглиблення співпраці між ЄС і США, а в 2013 році підтримав проект трансатлантичної зони вільної торгівлі. Мандат на ведення переговорів був переданий Єврокомісії, а національні уряди – практично усунуті від цього процесу[2].

Для того щоб правильно оцінити наслідки та можливі перспективи зони вільної торгівлі між ЄС та США спочатку проаналізуємо, що припускає під собою створення зони вільної торгівлі. Зона вільної торгівлі це – преференційна зона, в межах якої підтримується свобода від митних, кількісних і інших обмежень міжнародної торгівлі товарами.[3,с.502]

І ЄС, і США підтримують ряд угод про вільну торгівлю, які, як правило покривають як торгівлю товарами та послугами. За даними опублікування в СОТ, США підтримує 14 двосторонніх угод, деякі з яких включають декілька країн (НАФТА, які включає в себе США, Канаду і Мексику; КАФТА, який включає в себе ряд Карибського басейну Штати). ЄС має в цілому 35 двосторонніх угоди. Корея, Мексика, Канада, Сінгапур (ще не набув чинності), Ізраїль і Чилі все є двосторонні угоди з ЄС і з США[1].

Якщо прийняти до уваги цей факт, то можна сказати, що зона вільної торгівлі між США та ЄС знімає багато торговельних бар'єрів між Європою та США, що може відкрити багато ринків між континентами, що може призвести до різних наслідків. Для того, щоб краще показати масштаби можливої зони вільної торгівлі можна привести деякі статистичні дані. Сукупний обсяг торгівлі між США та ЄС в 2012 році склав \$ 646 млрд[4]. В рамках угоди між сторонами будуть скасовані мита, на даний момент вони становлять в середньому 3,5% в США і 5,2% в ЄС[4].

Багато експертів розглядають можливі наслідки в результаті злиття таких ринків.

Отже, зняття торговельних і митних бар'єрів між США та ЄС зруйнує механізми, які дозволяють окремим державам Європи захищати стратегічно важливі сектори національної економіки від нечесної зарубіжної конкуренції і демпінгу[2].

Насамперед, при створенні будь якої зони вільної торгівлі особливу увагу приділяють наслідкам, що можуть призвести до розвитку або падіння промисловості та агропромислового сектору економіки у країнах, що створюють зону вільної торгівлі між собою.

Якщо розглядати це у контексті зона вільної торгівлі ЄС-США, то при створенні такого економічного простору може постраждати агропромисловий сектор ЄС, адже США та ЄС мають різні підходи щодо цього сектору.

Наприклад, відомо, що у США виробляє геномодифіковані продукти, які ця країна має намір поставляти на європейський ринок. Європейці вважають це недопустимим. Деякі з виробників вже заявили, що будуть боротись за якість продукції бойкотами та іншими заходами. Великою проблемою також є санітарні та екологічні норми у цьому секторі, що мають суттєві розбіжності у США та ЄС. Як вважають спеціалісти, ці норми у ЄС вище, аніж у США. Також існують розбіжності взаємодії промислової продукції: технічні норми у промисловому виробництві США та ЄС не є однаковими.

Існує ще одна проблема у сфері виробництва: рамках зони вільної торгівлі з ЄС може виникнути проблема з робочими місцями, адже американські компанії будуть наймати спеціалістів з Європи, і як наслідок, заробітна плата може знизитись у американських спеціалістів. Бо, вважається, що у деяких сферах європейські спеціалісти є кращими, аніж їх американські колеги. Деяких європейських працедавців не влаштовують умови праці, які є пропонують їм США. На нашу думку у результаті зони вільної торгівлі може виграти банківський, фінансовий сектори економіки. Тобто, з цього виходить, що зона вільної торгівлі може посприяти розвитку найбільшого економічного центру світу.

Угода про всеосяжну вільну торгівлю має значний потенціал для добробуту та вираш в довгостроковій перспективі для Європи та США.

Дивлячись економічний потенціал 27 країн-членів ЄС і США, результати досліджень показують, що все майбутні держави-члени ТАФТА могли б досягти зростанню добробуту. Ефекти добробуту, що генеруються від ТАФТА мають два основні джерела: дія ТАФТА призведе до збільшення доступності зовнішніх продуктів і, можливо, наявності абсолютно нової продукції або різновиду продукту; більша різноманітність продуктів має позитивний вплив на добробут.

Все вище вказане про зону вільної торгівлі між США та ЄС було викладено з точки зору економіки. Але, якщо вже казати, про те, що така зона вільної торгівлі буде мати великий вплив не тільки на економіки країн-членів, то можна розглянути про вплив цих країн всередині ТАФТА.

На наш погляд, США буде старатися через такий економічний простір укріпити свій економічний вплив на європейських ринках та більше впливати на Європу через різні економічні важелі для того, щоб закріпити свою економічну політику та зробити так, щоб Європа мала все більшу і більшу економічну залежність на великих ринках від США.

Насамперед, для США через ТАФТА вигідно закріпити свій геополітичний вплив на країни Європи. Стосовно, майбутнього впливу Європи то, теж може деяким чином впливати на економічну та торговельну політику США, бо тоді США може мати залежність від умов, які пропонує Європа у митній та економічній політиці, ринок праці та у деякому сенсі політику по відношенню то торгівлі з іншими країнами.

Також звернемо увагу на те, що Європа може укріпитися у фінансовому та банківському секторі США, а для останніх це не дуже вигідно.

З одного боку, США має брати до увагу те, що вона входить до іншої зони вільної торгівлі – НАФТА, куди входять крім неї Мексика та Канада. Тому, США має враховувати ризики, що пов'язані з впливом на умови у рамках зони вільної торгівлі НАФТА. Адже, європейські товари можуть скласти дуже потужну конкуренцію мексиканським та канадським товарам, насамперед, такими товарами можуть стати товари текстильної промисловості та інші. Адже, всім відомо що європейські товари є дуже якісними. З одного боку, якщо європейські товари підуть далі по всій Північній Америці, то це буде вигідно для Європи, але, насамперед, для Мексики та для Канади це може серйозною проблемою.

А для США НАФТА є дуже важливим інтеграційним об'єднанням, адже вона стимулює взаємовигідну торгівлі на північноамериканському континенті. І тому, при розробці Угоди з ЄС, варто звернути увагу на інші інтеграційні угруповання, куди входить США. Бо, так вона може втратити значну долю ринків Канади та Мексики. Але, щодо ризиків, які пов'язані з НАФТА, то це може бути дуже відносним, адже ЄС та США можуть у майбутньому дійти до згоди, щоб не наносити збитки НАФТА. Однак, це дає привід поставити під сумнів вигідність утворення ТАФТА при такому потужному потенціалі.

Для того, щоб краще зрозуміти перспективи та від створення такої масштабної зони вільної торгівлі, то можна розглянути які думки висловлюють щодо цього політичні діячі ЄС та США. Таким чином, чинний глава Єврокомісії Жозе Мануел Баррозу говорив, що зона вільної торгівлі «змінить глобальні правила гри» і буде найбільшою зоною вільної торгівлі у світі, оскільки на США і ЄС припадає близько третини глобальних торговельних потоків. За розрахунками Єврокомісії, зона вільної торгівлі між США та ЄС охопить понад 800 млн. споживачів, і на неї буде припадати половина сукупного світового обсягу ВВП. Угода про вільну торгівлю зможе щорічно приносити європейським виробникам більше 60 млрд. євро. Прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон заявив, що угода про зону вільної торгівлі дасть Євросоюзу через кілька років приріст ВВП більш ніж у 150 млрд. дол. Президент Барак Обама зазначав, що угода з Євросоюзом підтримає американський експорт і посилить конкурентні позиції США в Азії. Плюс, як сподіваються у Вашингтоні, зона вільної торгівлі з Європою здатна дати американцям мільйони нових робочих місць[5].

Якщо розглядати створення зони вільної торгівлі через статистику, то можна навести такі дані: за оцінками Торгової Палати США, скасування трансатлантичних тарифів за п'ять років призведе до зростання обороту між США та ЄС більш ніж на \$ 120 млрд.[5].

Є думка, що можлива відміна податків на торгівлю товарами, що становлять у середньому 3-4% товарообігу, і це здатне дати приріст річного ВВП США на 1,5%[5].

Розглядаючи економічні наслідки та прибутки від такої зони вільної торгівлі, на наш погляд не можна ігнорувати той факт, що, наприклад, для США такий союз є вигідним не тільки тим, що вони матимуть значні преференції у торгівлі з ЄС, а також те, що таке інтеграційне об'єднання може скласти велику конкуренцію іншим країнам світу, а насамперед Китаю, який є великим конкурентом США. У число таких конкурентів також входять і інші країни БРІКС та ін.

Варто підкреслити, що така зона вільної торгівлі може закріпити свої сильні позиції і міжнародній торгівлі надовго та така угода між ЄС та США може заблокувати торговельні угоди ЄС з іншими країнами або блоками, бо угода з США може суперечити економічним умовам з іншими державами.

Для Європи головний спонукальний мотив – вийти з багаторічною стагнації, стимулювати економічне зростання і експорт[2]. Підкреслимо, що у результаті такої угоди між ЄС та США американський експорт теж збільшиться. Основні політичні партії та уряди Європи, а також керівництво Євросоюзу підтримують створення зони вільної торгівлі. Єврокомісія і більшість керівників країн ЄС, в тому числі Ангела Меркель і Франсуа Олланд, виступають за цей проект в цілях стимулювання зростання та зайнятості. 78% депутатів Європарламенту ще торік схвалили в принципі основні пункти угоди ТАФТА [2].

Але, існують і ті, що проти створення цієї зони. Ліво-і праворадикальні партії, а також екологічні та антиглобалістські організації типу АТТАС проти цієї зони вільної торгівлі. Є також опір з боку представників бізнесу, громадськості і видних економістів. Вони вказують на загрозу втрати національного суверенітету, засилля ТНК (транснаціональні корпорації) і американський диктат. Колишній директор-розпорядник МВФ До-

мінік Стросс-Кан вважає, що головний пункт розбіжностей – це так звані «позамитні» норми, і за них європейцям треба боротися. На його думку, трансатлантична зона вільної торгівлі представляє небезпечну пастку для країн Європи. Цього не розуміють до кінця уряди, ЗМІ та представники бізнесу[2]. І нарешті, у багатьох містах Європи 11 жовтня 2014 року відбулися акції протесту проти угоди про трансатлантичне партнерство в галузі торгівлі та інвестицій (ТПТІ). Десятки тисяч людей в Німеччині, Австрії, Болгарії, Швейцарії, Словенії, Великобританії та інших країнах вийшли на мирні демонстрації, бо вони вважають, що це не вигідна зона вільної торгівлі для споживачів через її умови[6].

Висновок. Отже, питання щодо утворення зони вільної торгівлі ТАФТА (або ТПТІ) є актуальним на сьогодні. Така зона може стати вигідною для обох сторін та стати потужним інтеграційним угрупованням та може скласти велику конкуренцію для інших країн світу, насамперед для Азії. Але існує багато ризиків, щодо її утворення для обох сторін, насамперед, економічні ризики для обох сторін. Тому, надзвичайно важко сказати чи буде існувати така зона вільної торгівлі чи ні. При взаємних преференціях торгівля між США та ЄС буде збільшуватися, бо обидві сторони мають велику вигоду у ринках однієї одної, це допоможе збільшити та розкрити потенціал економік як і ЄС, так і США. Зона вільної торгівлі може розширити можливості для інвестицій у американську та європейську економіку один одного. Безумовно, такий потенціал треба розвивати, але при розумному та виваженому підході сторін. Адже, торгівля такого масштабу має бути на різних умовах.

Напевно, таке інтеграційне утворення могло б існувати, якщо сторони змінять деякі умови угоди ТАФТА, насамперед у торговельній політиці. Однак, важливим фактом є те, що багато хто проти створення такої вільної торгівлі між США та ЄС через різні причини. Тому, складно сказати чи буде вона створена, і якщо буде створена, то на яких умовах.

Перелік посилань

1. *Gabriel Felbermayr, Mario Larch, Lisandra Flach, Erdal Yalcin, Sebastian Benz Dimensions and Effects of a Transatlantic Free Trade Agreement Between the EU and US, «Ifoinstut» Munich University, Munich, 2013. – 11 р.*
2. Портал новин [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу: <http://inosmi.ru>
3. Евдокимов А.И., *Международные экономические отношения: Учебник/ А. И. Евдокимов и др. – М.: ТК Велби, 2003. – 552 с.*
4. Портал новин «Економіка. Вести.» [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru>
5. Електронний журнал «Компанія. Деловий журнал» [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу: <http://ko.ru>
6. Офіційний сайт російської служби новин Euronews [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу: <http://ru.euronews.com/>

Стаття надійшла: 19.10.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.

